

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
Державна установа «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України»

Тарас ВАСИЛЬЦІВ
"02" «червня» 2026 р

ПРОГРАМА

**додаткового вступного іспиту до аспірантури
для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності
D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»**

СХВАЛЕНО

Приймальною комісією
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України»
протокол № 01 від 02.06.2026 р.

ПЕРЕДМОВА

Програма додаткового вступного фахового випробування до аспірантури зі спеціальності D2 «Фінанси, банківська справа та страхування та фондовий ринок» орієнтована на перевірку глибоких теоретичних знань і навичок вступників у сфері фінансів та кредиту, а також публічних фінансів.

Додаткове фахове випробування у формі усного іспиту проводиться для осіб, які беруть участь у конкурсі для вступу в аспірантуру за спеціальністю D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» з іншої галузі знань (спеціальності). Додаткове випробування призначається рішенням Приймальної комісії Інституту за затвердженням розкладом та передуює вступному випробуванню зі спеціальності.

Метою додаткового вступного випробування зі спеціальності є перевірка і оцінювання фундаментальних знань вступників із теоретичних основ фінансів та грошово-кредитних відносин, визначення рівня підготовки вступника та ступеня володіння набутими знаннями.

При підготовці до додаткового фахового випробування варто звернути увагу на вивчення питань, які охоплюють такі напрями: специфічні ознаки фінансів та їх суспільне призначення; фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансів; фінансові ресурси як носії фінансових відносин, їх класифікація; роль бюджету у сучасному суспільстві; природа та функція грошей; причини інфляції та наслідки для економіки країни; особливість ринку грошей та ринку високоліквідних фінансових активів.

Під час підготовки до іспиту за програмою рекомендується користуватися літературою, яка наведена в кінці програми.

Укладачі: д.е.н., проф. Возняк Г.В. – провідний науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики;
д.е.н., проф. Сторонянська І.З. – завідувач відділу регіональної фінансової політики;
д.е.н., проф. Пшик Б.І. – старший науковий співробітник сектору транскордонного співробітництва.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. Суть і функції фінансів.
2. Походження грошей. Форми грошей.
3. Сутність грошей.
4. Функції грошей.
5. Роль держави у творенні грошей.
6. Попит на гроші та пропозиція грошей.
7. Пропозиція грошей.
8. Вартість грошей.
9. Гроші як інструмент регулювання економіки.
10. Швидкість обігу грошей: поняття та фактори, що її визначають.
11. Інфляція та її вимірювання. Форми прояву.
12. Види інфляції.
13. Причини інфляції.
14. Особливості інфляції в Україні.
15. Суть, функції та призначення бюджету.
16. Структура бюджету.
17. Бюджетний процес на місцевому рівні.
18. Місцеві фінанси: особливості та значення для розвитку територій.
19. Податок як категорія. Класифікація податків.
20. Місцеві податки і збори.
21. Грошова реформа в Україні: особливості проведення.
22. Сутність валюти та валютні відносини.
23. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку.
24. Валютна система України: структура та особливості формування.
25. Визначення та сутність кредиту.
26. Форми і види кредиту.
27. Функції кредиту.
28. Роль кредиту в економіці країни.
29. Розвиток кредитних відносин в економіці України.
30. Фінансові посередники. Ви фінансових посередників.
31. Стабільність банківської системи та способи її забезпечення в сучасних умовах.
32. Місце банків на грошовому ринку.
33. Економічне призначення та класифікація небанківських фінансово-кредитних установ.
34. Позичковий капітал і процент.
35. Функції та напрями діяльності центрального банку.
36. Функції та операції НБУ.
37. Первинна емісія центрального банку.
38. Публічний сектор економіки та публічні фінанси. Публічні фінансові інститути та їх місце у фінансовій системі.
39. Взаємозалежність бюджету і макроекономічних показників.

- 40.Сутність міжбюджетних відносин.
- 41.Грошовий ринок та ринок капіталів.
- 42.Цінні папери: види та економічні характеристики.
- 43.Грошові системи: суть, призначення та структура.
- 44.Інтеграційні процеси: вимір міжнародних.
- 45.Сутність та функції інститутів спільного інвестування.
- 46.Суть та види фінансового консалтингу.
- 47.Публічні інвестиції: економічна сутність та роль у розвитку територій.
- 48.Фінансова інклюдія та її значення для економічного розвитку.
- 49.Європейська інтеграція та трансформація фінансової системи України.
- 50.Економічна сутність страхування та його функції.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОДАТКОВОГО ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Додаткове фахове вступне випробування має кваліфікаційний характер та передує іспиту із спеціальності. Додаткове вступне випробування оцінюється за двобальною шкалою – «зараховано» / «не зараховано» та для конкурсного відбору (балу) не зараховується.

Для успішного складання додаткового фахового вступного випробування і допуску до фахового вступного випробування вступник повинен продемонструвати розуміння основних положень питань програми та правильно відповісти не менш, як на 2 питання з чотирьох, запропонованих предметною комісією. Додаткове фахове випробування проводиться в усній формі у вигляді обговорення та відповідей на запропоновані питання. Особлива увага звертається на логічність викладу думок вступником, уміння відстоювати власні переконання. Опитування вступника триває не більше 15 хв. Процедура вступного випробування оформляється протоколом, в якому секретар предметної комісії фіксує питання до вступника та коментарі членів комісії.

Відповіді вступника на кожне запитання оцінюється за такими критеріями:

- **«Зараховано» - «відповідь правильна, повна».** Вступник правильно та повно розкрив зміст поставленого питання, продемонстрував розуміння основних теоретичних положень і володіння понятійно-категоріальним апаратом, логічно та послідовно виклав матеріал, аргументував основні положення та сформулював обґрунтовані висновки. Допускаються окремі несуттєві неточності, які не впливають на правильність відповіді.
- **«Не зараховано», якщо:**
  - *відповідь неправильна* – вступник не розкрив або неправильно розкрив зміст поставленого питання, продемонстрував недостатнє розуміння основних теоретичних положень, допустив суттєві помилки у визначенні та трактуванні економічних понять, не зміг належно обґрунтувати відповідь;
  - *відповідь відсутня* – вступник не надав відповіді на поставлене питання або відмовився від відповіді.

Результат додаткового фахового вступного випробування визначається предметною комісією колегіально. Якщо вступник надав відповідь на 2 і більше запитання, яка була оцінена екзаменаторами як «правильна повна», то оцінка за рішенням комісії – «зараховано», в іншому випадку - результат незадовільний «не зараховано».

Після завершення іспиту бланк підписується вступником і всіма членами предметної комісії. Правильність та повнота відповідей вступника фіксується секретарем комісії. Інформація про результати додаткового фахового випробування оголошується вступникові в день його проведення.

У випадку, якщо вступник не склав додаткове вступне випробування, він не допускається до складання фахового вступного випробування і втрачає право брати участь у конкурсному відборі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Вовчак О. Д., Бучко І. Є., Костак З. Р. Гроші та кредит: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 424 с.
2. Іванчук Н. В. Гроші і кредит: навч. посіб. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 332 с.
3. Світлична В. Ю. Гроші і кредит: підручник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 191 с.
4. Ярошевич Н. Б. Фінанси, гроші та кредит: підручник. Львів: «Новий Світ-2000», 2023. 414 с.
5. Бюджетна система: Підручник /за ред. д. е. н., професора В. Г. Дем'янишина, д. е. н., професора О. П. Кириленко та д. е. н., професора З. М. Лободіної. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 626 с.
6. Юшко С. В. Бюджетна система: підручник. Харків : Вид. ХНЕУ, 2018. 384 с.
7. Бюджетний Кодекс України. Закон від 8 липня 2010 року No 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
8. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник / Ватаманюк-Зелінська У.З., Ситник Н.С., Сташин А.В., Круглякова В.В. Л.: Видавництво «Магнолія», 2021. 511 с.
9. Шевченко С. О., Трещов М. М., Мунько А. Ю. Ш 37 Управління місцевими фінансами в умовах децентралізації влади : навч. посібник / С. О. Шевченко, М. М. Трещов, А. Ю. Мунько. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 392 с.
10. Фінанси. Підручник [І. О. Лютий, С. Я. Боринець, З. С. Варналій, та ін.]; за ред. д.е.н., проф. І.О. Лютого. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 720 с.
11. Податкова система: навчальний посібник / І. С. Волохова, О. Ю. Дубовик, М. О. Слатвінська [та інш.] / ред. І. С. Волохова, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.

12. Фінансовий ринок : підруч.: у 2-х т. [Ю. М. Коваленко, Ю. В. Ковернінська, С. В. Онишко, М. О. Кужелєв та ін.] ; кер. авт. кол., наук. ред. Ю. М. Коваленко; Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України. Ірпінь, 2018. Т. 1. 441 с.
13. Онищенко В.О., Завора Т.М. Ринок фінансових послуг: навч. посібн. – Полтава, ПолтНТУ, 2017. 409 с.
14. Коць О. О. Монетарна політика: навчальний посібник / П. Г. Ільчук, О. О. Коць. Львів: Видавництво «Новий світ – 2000», 2020. 164 с.
15. Копилук О. І., Музичка О. М. Банківські операції: навчальний посібник. 2-ге вид. К.: ЦУЛ, 2019. 536 с.
16. Банківська система : навч.посіб. /О.І. Береславська, М.О. Кужелєв, Л.А. Ключко, О.В. Пернарівський та ін. / за заг. редакцією О.І. Береславської. – Ірпінь, УДФСУ. 2018. – 486 с.
17. Банківська система : підручник / О.М. Тридід, Б.В. Самородов, І.М. Вядрова та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. Львів : «Новий Світ – 2000», 2020. 536 с.
18. Інвестування : навч. посібник / М. А. Вознюк, Б. І. Пшик, Г. В. Дурицька. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2017. – 526 с.
19. Інвестиційний банкінг : навч. посібник / кол. авторів; за ред. д-ра екон. наук, проф. Б. І. Пшика. К. : ДВНЗ «УБС», 2017. 490 с.
20. Музиченко Г.В., Коляда Т.А. Навчальний посібник з дисципліни «Публічні фінанси». Одеса: В-во «Університет Ушинського». 2022. 100 с.

Інтернет ресурси:

1. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua>
2. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р. № 2456-VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Конституція України: від 26.06.96. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cg>
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
5. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Всеукраїнська електронна бібліотека. URL: <http://www.youalib.com>.
7. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
8. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
9. Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.